

а маркером території, яку вони прагнуть загарбати. Однак такий тиск дав зворотний результат: замість підкорення він лише сильніше зміцнив українське суспільство. Зрештою, це протистояння доводить, що територіальні амбіції, які будувались з позиції насильства, не мають майбутнього в сучасному світі, де право народу на самовизначення є сильнішим за будь-яку пропаганду. Така політика остаточно викриває справжнє обличчя агресора, для якого гуманітарні гасла є лише інструментом терору. Це змушує кожного з нас усвідомити, що єдиною гарантією нашого виживання та свободи є повний розрив із нав'язаними імперськими міфами. Ми будемо своє майбутнє не на основі маніпуляцій минулим, а на засадах реальної поваги до людської гідності та права жити на своїй землі за власними правилами.

Джерела та література

1. Бондар Г. Зеленський: Росія не захищає російськомовних, а нав'язує свої наративи військовим шляхом. *УНІАН*. 2022. URL: <https://www.unian.ua/war/zelenskiy-rosiya-ne-zahishchaye-rosiyskomovnih-a-nav-yazuye-svoji-narativi-viyskovim-shlyahom-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11866260.html?utm>
2. Жукова Л. Від майданчиків до парадів. Як у Росії маленьких дітей готують до війни (фото). *РБК Україна*. 2023. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/vid-maydanchikiv-paradiv-k-rosiyi-malenkih-1695546974.html>
3. Попов Е. Український нацизм у наші дні: джерела походження та ідейно-політична типологія. *МЗС РФ*. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/istoricheskie_materialy/1920326/
4. Росія захищатиме права російськомовного населення в Україні, – Путін. *LB.ua*. 2014. URL: https://lb.ua/world/2014/06/24/270907_rossiya_zashchishchat_prava.html
5. Сердюк К. Росія має достатньо засобів, щоб закінчити війну з потрібним результатом – Путін. *ТСН*. 2025. URL: <https://tsn.ua/politika/rosiia-maye-dostatnyo-zasobiv-shchob-zakinchyty-viynu-z-potribnym-rezultatom-putin-2830763.html>

Слова Тетяна

Волинський національний університет імені Лесі Українки

КОГНІТИВНА ВІЙНА РОСІЇ: ІНФОРМАЦІЙНІ НАРАТИВИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТІЙКОСТІ

*Ключові слова: інформаційні маніпуляції, дезінформація, гібридна війна.
Key words: information manipulation, disinformation, hybrid warfare.*

У сучасному глобалізованому світі інформація перетворилася на один із ключових стратегічних ресурсів. Якщо у ХХ ст. ключову роль у міжнародних конфліктах відігравала військова сила, то у ХХІ ст. дедалі більшого значення набувають комунікаційні технології та інформаційний вплив. Вони здатні не лише поширювати знання, а й дискредитувати демократичні інститути, руйнувати соціальну згуртованість і змінювати сприйняття реальності цілих суспільств.

У цьому контексті інформаційні маніпуляції та ревізійні наративи Російської Федерації постають як системний виклик для європейської безпеки. Йдеться не лише про дезінформацію у вузькому розумінні, а про комплексну гібридну стратегію, спрямовану на трансформацію політичних смислів, історичної пам'яті та суспільних настроїв у державах Європейського Союзу.

Різні прояви маніпулятивних практик у масмедіа як дієвий інструмент інформаційної війни неодноразово ставали об'єктом наукового аналізу з боку медіа-експертів, дослідників і практикуючих журналістів. Специфіку сучасних інформаційних протистоянь, а також проблематику дотримання професійних стандартів у цих умовах досліджують Г. Почепцов, Н. Горбань, І. Куляс, які визначають російсько-український конфлікт до 2022 р. як «гібридний» або «неоголошений». Маніпулятивний вплив російських медіа на масову свідомість у контексті війни проти України, що триває з 2014 р., аналізують О. Гойман, Н. Ніколаєнко, Ю. Василевич, О. Комарчук, С. Пархоменко. Проблеми використання фейків як інструменту інформаційних маніпуляцій, їх типологію, а також механізми виявлення й спростування розглядають С. Зозуля, М. Кіц, І. Мудра, М. Прокопенко, І. Пуцята, О. Саприкін.

Російська Федерація послідовно вибудувала багаторівневу систему інформаційного впливу, у межах якої класична пропаганда є лише поверхневим елементом. Основу цієї системи становлять когнітивні операції, спрямовані на зміну способів мислення, емоційних реакцій і поведінкових моделей аудиторії. Замість відвертої брехні дедалі частіше застосовується напівправа – використання реальних фактів із навмисно спотвореними причинно-наслідковими зв'язками. Такий підхід дає змогу створювати альтернативні інтерпретації подій, порушувати солідарність між державами ЄС та формувати сумнів щодо необхідності підтримки України.

Після 2014 р., а особливо з початком повномасштабного вторгнення у 2022 р., інформаційно-психологічні операції РФ набули системного характеру. Їх метою стало формування в європейських суспільствах втоми від війни, недовіри до національних урядів і скепсису щодо трансатлантичної єдності. Так інформаційна війна перетворилася на інструмент стратегічного впливу, покликаний змінити політичні рішення без застосування прямої сили [4].

Особливу роль у сучасних інформаційних кампаніях відіграють цифрові платформи та соціальні мережі. Саме вони стали головним середовищем поширення дезінформації, фейків і маніпулятивних меседжів. Російські бот-мережі, так звані «фабрики тролів» і анонімні Telegram-канали продукують емоційно заряджений контент, спрямований на поляризацію суспільств.

Ключовою технологією є когнітивне перенавантаження: у потоці суперечливої інформації громадяни втрачають здатність критично оцінювати джерела. Наслідком стає інформаційна апатія, коли навіть очевидна неправда сприймається як «альтернативний погляд».

Маніпулятивні практики охоплюють використання псевдоекспертів, постановочних комунікацій, інсценованих «соціальних реакцій», сенсаційності та психологічного шоку. У такий спосіб формується віртуальна реальність, у якій міфи й стереотипи поступово витісняють об'єктивне бачення подій [1].

Окрему загрозу становлять ревізійні історичні наративи, які РФ активно використовує для легітимації своєї агресивної політики. Кремль намагається переписати історію Другої світової війни, позиціонуючи себе як «визволителя Європи» та подаючи сучасну війну проти України як нібито «антифашистську місію». Для цього застосовуються евфемізми й мовні підміни: «анексія» замінюється на «повернення», війна – на «спецоперацію», агресія – на «захист». Подібні лінгвістичні конструкції не лише маскують реальність, а й формують альтернативну моральну рамку сприйняття подій [2].

Особливо небезпечним є проникнення цих наративів у європейський публічний простір через крайні політичні рухи, популістські партії та антиглобалістські ініціативи, які часто стають несвідомими ретрансляторами російських меседжів. Стійкість європейських суспільств у сучасних умовах визначається не лише рівнем медіаграмотності, а й довірою до демократичних інститутів, єдністю політичних рішень і здатністю до колективної відповідальності. Саме ці елементи стають мішенню інформаційних атак РФ. Приклади фейків щодо діяльності міжнародних організацій, гуманітарних місій чи держав – зокрема Польщі, Німеччини, Угорщини – демонструють прагнення Кремля посіяти недовіру між союзниками та зруйнувати міждержавну солідарність. Такі інформаційні вкиди мають чітку політичну мету – ослабити європейську єдність у підтримці України. Відповіддю на ці виклики стає розвиток стратегічних комунікацій Європейського Союзу. Важливу роль відіграє EU East StratCom Task Force, спрямована на виявлення дезінформації та формування наративів стійкості [2; 3]. Йдеться не лише про спростування фейків, а й про створення позитивного порядку денного, заснованого на європейських цінностях – демократії, правах людини, солідарності. Справжня інформаційна безпека полягає не у цензурі, а у здатності суспільства критично мислити, зберігати довіру, чинити опір маніпуляціям.

Отже, інформаційні маніпуляції та ревізійні історичні наративи Російської Федерації є ключовим інструментом гібридної війни, спрямованим на підірив ідентичності, єдності та демократичної стійкості європейських суспільств. Протидія цим загрозам потребує комплексного підходу, що поєднує безпекові механізми, медіаосвіту, стратегічні комунікації та утвердження європейських цінностей як основи політичної культури.

Джерела та література

1. Media manipulation as a tool of information warfare: typology signs, language markers, fact checking methods / I. Konstankevych, N. Kostusiak, T. Yelova, N. Shulska, O. Stanislav, I. Kauza. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. P. 224–230. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120229/papers/A_39.pdf

2. Navigating Geopolitics through Culture: An Analysis of Ukraine's Strategic Communication and Cultural Diplomacy in its EU Accession Bid / N. Nikolaienko, V. Nadolska, T. Yelova, L. Melnychuk, I. Osadtsa, M. Blahovirnyi. *European Journal of Social Science Education and Research*. 2025. Vol. 12(3). P. 31–40. DOI: 10.26417/kt3g6q64.

3. Слова Т., Шуляк А. М. Стратегічні комунікації спецслужб як вектор протидії деструктивним впливам. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та*

регіональні студії. 2023. № 3(17). С. 203–215. DOI: 10.29038/2524-2679-2023-03-203-215.

4. Ніколаєнко Н., Василевич Ю., Комарчук О. Маніпулятивний характер російських засобів масової комунікації в умовах російсько-української гібридної війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. Вип. 1 (7). С. 93–104.

Торчинюк Олександр, Бабушкін Євгеній
Волинський національний університет Лесі Українки

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ГІБРИДНІЙ АГРЕСІЇ У ВІЙНІ ПРОТИ УКРАЇНИ

Гібридні конфлікти ХХІ ст., зростання кризових явищ і турбулентності у формуванні нового світового порядку в системі міжнародних відносин зумовлюють потребу активнішої ролі міжнародних акторів у здійсненні медіації, підтримці сторони, що зазнала зовнішньої агресії, участі в постконфліктній реконструкції, розвитку спроможностей постраждалого населення та цивільних інституцій, а також реформуванні сектору безпеки.

У контексті міжнародної безпеки особливої актуальності набуває концепція стратегічних комунікацій, яка дає змогу міжнародним акторам формувати цілісне стратегічне бачення, підвищувати ефективність діяльності та розвивати мережі міжнародної взаємодії, створюючи додаткові можливості для досягнення національних цілей і реалізації державних інтересів [6].

У системі міжнародних відносин стратегічні комунікації розглядаються як інтегрований комплекс комунікативних практик і технологій, спрямованих на забезпечення міжнародної взаємодії та формування сталих формальних і неформальних зв'язків між урядовими структурами, міжнародними акторами, дипломатичними інституціями й політичними лідерами з метою реалізації політичних, економічних, безпекових, культурних, соціальних і гуманітарних ініціатив. У сучасних умовах вони є невід'ємним і ефективним інструментом зовнішньої політики та національної безпеки провідних держав світу та одним із ключових механізмів просування національних інтересів на міжнародній арені [2].

Стратегічні комунікації є важливою складовою управління складними соціальними системами – державою, урядовими структурами, міжнародними організаціями, бізнесовими та громадськими інституціями. Вони передбачають інтегроване використання комунікативних інструментів для просування й захисту інтересів системи у довгостроковій перспективі відповідно до її місії та стратегічних цілей [4].

У «Заключному звіті Оперативної групи Оборонної наукової ради Міністерства оборони США зі стратегічних комунікацій» (2004) стратегічні комунікації визначаються як сукупність інструментів, за допомогою яких держава формує розуміння глобальних процесів і культур, веде діалог між людьми та інституціями,